

F e l j e g y z é s

a MTA Elnöksége részére,
a MTA Régészeti Intézetének létesítéséről.

- 1./ A Magyar Tudományos Akadémia II. Osztálya és az Akadémia Elnöksége már évek óta foglalkozik a Régészeti Intézet létesítésének kérdésével. Folyó évben a II. Osztály ismételten foglalkozott e kérdéssel és a Régészeti Bizottság javaslatainak figyelembevételével újabb tervezetet dolgozott ki, amelyet a mellékelt minisztertanácsi felterjesztés formájában továbbítok. A jelenlegi feljegyzésben nem térek ki a Régészeti Intézet létesítésének általános szükségességére, mert erre vonatkozólag a megelőző javaslatok és az 1956. szeptemberében készített minisztertanácsi előterjesztés szövege továbbra is érvényes. Minthogy azonban a tavalyi javaslatához képest az idej - az Intézet létesítésének részleteit illetően - lényeges eltéréseket tartalmaz, szükséges, hogy ezeknek indokolását röviden megadjam.
- 2./ A II. Osztály terve szerint a Régészeti Intézet létesítése fokozatosan történne. Első lépésként az Intézet keretében a régészeti laboratórium felállítása történne meg.

A magyar régészeti kutatás legnagyobb akadálya jelenleg a korszerű munkához nélkülözhetetlen természettudományos-műszaki apparátus hiánya. A külföldi és a hazai tapasztalatok alapján olyan apparátust kívánunk létrehozni, amelyben a régészeti kutatás komplex jellegét gyakorlatban is biztosító legfontosabb természettudományok és műszaki segédterületek képviselve lennének. A régészeti laboratórium létesítése megszüntetné a magyar régészettudomány módszerbeli elmaradottságát, amely már évek óta a nemzetközi színvonalától való súlyos lemaradással fenyeget és kiáltó ellentétben áll a Szovjetunió, valamint a népi demokratikus országok fejlett és jól felszerelt régészeti intézményeivel. Ha a Régészeti Intézet keretében régészeti laboratóriumot létesítünk, akkor ezzel nemcsak a Régészeti Intézetnek, hanem az egész magyar régészettudománynak korszerű munkalehetőséget biztosítunk. Az ország anyagi helyzete ugyanis nem teszi lehetővé, hogy valamennyi ásatásokat végző intézmény ilyen apparátussal rendelkezzen. Észszerű, ha ezt az apparátust az Akadémia intézete kapja meg, amely fokozatosan a magyar régészettudomány központi és legfontosabb intézményévé fog válni és a tavalyi tervvel szemben egycsapásra az egész régészetterület munkájának lényeges meggyorsítását érheti el. Ugyanakkor ez a laboratórium már az Intézet létesítésének pillanatától az Akadémia kezébe adja az egész magyar régészettudomány irányításának egyik konkrét módját. Minthogy a korszerű kutatást és feldolgozást lehetővé tevő laboratóriummal az Akadémia fog rendelkezni és azt a magasabb tudománypolitikai szempontok figyelembevételével fogja fel-

használni, valamennyi régészeti intézmény és kutató - minden külső kényszer nélkül - alkalmazkodni fog ahhoz az Akadémiától kiinduló és távlati tervek alapján felépülő kutatási tervhez, amelyet eddig végeredményben nem sikerült érvényesíteni, mert ehhez az Akadémia nem rendelkezett megfelelő eszközökkel.

- 3./ Az Intézet létesítésének első szakaszában az Intézet gerincét a laboratórium alkotná, ezzel szemben a régész-kutatók vagy egyáltalán nem, vagy csak igen kis számban kapnának helyet az Intézet állandó alkalmazásában álló tagjai között, ugyanakkor azonban, mint külső munkatárs, valamennyi számbajöhető jó szakember résztvenne az Intézet munkájában. Ezt a kezdeti szervezeti formát több körülmény indokolja. Elsősorban az teszi szükségessé, hogy ha már kezdetben az Intézetbe vinnénk át a legkiválóbb régészeket, akkor ez a múzeumok munkájában komoly fennakadást okozna. Kétségtelen ugyanis, hogy a múzeumok jelenlegi színvonalát régészeti vonatkozásban enélkül a kutatók nélkül nem lehetne fenntartani, márpedig az Intézet létesítésének nem az a célja, hogy visszavesse, hanem, hogy emelje a különböző régészeti intézmények színvonalát. Ha viszont a javasolt megoldást választjuk, akkor ez a veszély kiküszöbölődik és ezzel elesik azoknak az aggálya is, akik elsősorban a múzeumok érdekeinek védelmében elleneztek az Intézet létesítését a Régészeti Bizottságban. Egészen addig, amíg a Régészeti Intézet fokozatos fejlesztése nem érkezik el a teljes régész-apparátus kiépítéséhez, átmenetileg a múzeumokban és az egyetemeken dolgozó legkiválóbb régészek munkája meg fog oszlan a központi és az Intézet által szervezett kutatások és a különálló múzeumi kutatások között. Ez, mint átmeneti megoldás, nem ütközik akadályokba, mert ezek a régészek eddig is végeztek akadémiai célhitellel támogatott és az Akadémia által szervezett kutatásokat. A különbség az lesz, hogy az Intézet szervezésében végzendő kutatások sokkal fejlettebb módszerekkel, korszerű apparátussal és egységes terv szerint fognak folyni. A továbbiak folyamán a régészeti káderállomány természetes növekedésével és megfelelő káder-gazdálkodással az Intézet kutatói létszámát fokozatosan kell majd kiépíteni addig, amíg képes lesz saját apparátusával a kutatásokat teljesen ellátni. Meg kell jegyezni azonban, hogy még a fejlődésnek ezen a fokon is fennáll a lehetősége és a szükségossége annak, hogy az Intézet a saját állományán messze túlmenően szervezze meg kutatásait, mint ahogy ezt például a Szovjetunióban és a Lengyel Népköztársaságban is teszik.
- 4./ Az Intézet javasolt szervezetéből és munkamódszeréből folyik, hogy költségvetésében a többi intézetekhez viszonyítva a személyi állományhoz képest aránylag magas összeggel kell szerepelnie a 02-es rovatnak, illetve a dologi kiadásoknak. Ezt először is az teszi szükségessé, hogy a régészettudomány az ásatásokkal járó költségek miatt a társadalomtudományok közül a leginkább költséges. Másrészt viszont figyelembe kell venni, hogy az Intézet munkája jórészt külső meg-

bizásokon fog alapulni, nemcsak a régészkataták és az ásatási munkások foglalkoztatása miatt, hanem azért is, mert a laboratórium kezdetben nem fogja tudni az összes szükséges elemzéseket és vizsgálatokat megoldani és ezek közül a bonyolultabbakat kénytelen lesz más megfelelő kutatóintézetekkel, illetve specialistákkal elvégeztetni.

- 5./ Ugyancsak nélkülözhetetlen előfeltétele az Intézet munkájának az országos régészeti nyilvántartás és ásatási dokumentációgyűjtemény, valamint a leletmentő ásatások szervezése és ellenőrzése. Ezek az anyagok és a leletmentés szervezése jelenleg az Országos Történeti Múzeum keretében működő Régészeti Adattárban vannak. A Régészeti Intézet létesítésével egyidejűleg szükséges, hogy az Intézetbe kerüljön az országos régészeti nyilvántartás megfelelő anyaga és a leletmentések céljára rendelkezésre álló költségvetési keret. Erre vonatkozólag a II.Osztály és a Művelődésügyi Minisztérium Múzeumi Osztálya között teljes egyetértés áll fenn.
- 6./ Az Intézet fokozatos felállítása tehát a következő ütemben történne:
 - a./ Az Intézet létesítésének jóváhagyásakor azonnal megszervezendő három személyből álló titkárság, amely az Intézet létesítéséhez szükséges szervező munkát elvégezné. Ez a titkárság a továbbiakban is az Intézet szervezési munkáját végezné az Akadémia, illetve a Régészeti Bizottság intencióinak megfelelően.
 - b./ Jövő év elején az Intézet megkezdendé munkáját a mellékelt személyi összetételben és a fentiekben vázolt módszerrel.
 - c./ A következő években az Intézetet fokozatosan évi 1-2 régészkatatóval, illetve egyéb szakemberrel kellene növelni, amelynek során néhány év alatt elérhetné a szükséges teljes apparátust.
- 7./ A Régészeti Intézet létesítésének évek óta való húzódása és a létesítéssel járó kiterjedt előkészítő munkához szükséges idő megnyerése érdekében kérem az Elnökséget a mellékelt minisztertanácsi felterjesztést minél hamarabb továbbítani sziveskedjék.

Budapest, 1957. október hó.

Szabó Imre s.k.
osztálytitkár

E l ő t e r j e s z t é sa Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányhoz

I.

A magyar régészettudománynak rendkívül fontos feladatai vannak a magyar- és az egyetemes történettudomány fejlesztése terén. Magyarország földjének régészeti anyaga magában foglalja az ősközösség, a rabszolgatartó társadalom és a feudalizmus korának emlékeit. Ezek az emlékek - az ország földrajzi helyzete miatt majd minden európai nép alkotásai - igen sok más ország történelmével a legszorosabb kapcsolatban állnak. A magyar régészettudomány eredményei iránt ennek megfelelően igen nagy a nemzetközi érdeklődés is, mivel a szomszéd népek történetének számos kérdése a magyar kutatás eredményeinek közlésével nélkül sem oldható meg, így ebből a szempontból is igen komoly és felcélösségteljes feladatai vannak régészettudományunknak. A korszerűen feltárt és komplex módszerrel feldolgozott régészeti leletanyag egyébként nélkülözhetetlen a magyar történettudomány valamennyi ága számára.

A régészettudomány első öt éves tervidőszakának tapasztalatai azt mutatták, hogy ezeknek a feladatoknak a megoldását a jelenlegi szervezeti keretek között nem tudjuk biztosítani.

Az ásatások, különösen az ásatási technika terén régészettudományunk elmaradt a nemzetközi színvonaltól, különösen a Szovjetunió ásatásának kiváló technikájától és módszerétől. Az elmaradás oka részben az ásatásokra fordítható összeg csekély volta, részben a korszerű ásatásokhoz szükséges technikai felszerelés, komplex tudományos személyzet és a dokumentáció előállításához szükséges apparátus hiánya.

Ha ezeket a hiányokat idejében nem pótoljuk, akkor tovább folytatódik a magyar nemzeti vagyoni és nemzeti kultúra szempontjából felbecsülhetetlen anyagi és tudományos értékek pusztulása, amelyeknek megmentése nemcsak kulturális és nemzetközi kötelességünk, hanem az ország hírnevének, tekintélyének és idegenforgalmi vonzóerejének szempontjából is előnyökkel jár.

A komplex kutatási apparátus /régészeti laboratórium/ hiánya miatt az ásatásoknál veszendőbe megy számos olyan adat, amelyeket csak megfelelő természettudományi és műszaki szakemberek, illetve felszerelések segítségével lehet megállapítani és amelyek nélkül a vizsgált régi társadalom életkörülményeit csak igen hézagosan ismerhetjük meg. Ezekre az adatokra ma már valamennyi fejlett régészeti intézmény különös tekintettel van.

A Szovjetunió és valamennyi népi demokratikus ország már régebben megtalálta azt a nemzetközi gyakorlatban jól bevált szervezeti formát, amely egyedül képes biztosítani a régészettudomány korszerű és eredményes munkáját, a régészeti kutatóintézetek szervezése útján. A magyar régészettudomány értékes hagyományai és

a magyar régészet iránt joggal támasztott hazai és nemzetközi igények egyaránt szükségessé teszik a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének létesítését.

Az akadémiai intézet szervezésével biztosítani lehetne a korszerű régészeti kutatás nélkülözhetetlen előfeltételét, az ásatásokhoz szükséges technikai és személyi apparátust. Országunk gazdasági helyzete jelenleg még nem teszi lehetővé, hogy az ásatásokat folytató mintegy 10-15 intézmény mindegyike el legyen látva ilyen technikai és személyi apparátussal és ezzel egyrészt iránymutató módon végezhesse a maga kutatásait, másrészt apparátusát szükség esetén rendelkezésre bocsáthassa a más intézmények által folytatott kiemelkedő jelentőségű ásatásokhoz. Az intézet felállítására lehetővé tenné továbbá, hogy a régészettudomány előtt álló legfontosabb súlyponti feladatokat a Magyar Tudományos Akadémia közvetlen irányítása alatt tervszerűen, a történelmi materializmus módszerével, magasabb szinten tudják elvégezni. A Régészeti Intézet tudományos tanácsának segítségével az egész ország régészeti kutatómunkájának koordinálását is hathatósan elősegítené.

Ezeknek megvalósítása érdekében kérem a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányt az alábbi határozati javaslat elfogadására.

II.

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány/
1957. számú határozata Régészeti Intézet létesítéséről.

1./ A régészettudomány fejlődésének előmozdítása, az ország régészeti kutatásainak koordinálása, a magyar föld, valamint a magyar nép régészeti hagyatékának feltárása és az egyetemes régészet egyes ágainak művelése érdekében 1958. január hó 1-től kezdődően Régészeti Intézetet /továbbiakban Intézet/ kell létesíteni.

Az Intézet elnevezése: a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézet, székhelye: Budapest.

2./ Az Intézet feladata:

a./ Az ország régészeti kutatómunkájának korszerű szintre emelése a komplex összetételű régészeti laboratórium segítségével.

b./ A régészettudomány legfontosabb kérdéseinek megoldásához szükséges ásatások végzése, azok feldolgozása és átfogó régészeti munkák elkészítése az Intézetben dolgozó kutatókon kívül az ország valamennyi számbajöhető, megfelelő felkészültségű régészkutatójának bevonásával.

c./ Az országban folyó ásatások és a régészeti leletek nyilvántartása.

3./ Az Intézet élén az igazgató áll. Az Intézet igazgatóját és

helyettesét, a tudományos osztályvezetőket és helyetteseiket, valamint az Intézet gazdasági vezetőjét a Magyar Tudományos Akadémia elnöke nevezi ki. Az Intézet többi dolgozójának ki-nevezése az igazgató hatáskörébe tartozik.

Az Intézet személyi és dologi szükségleteinek fedezéséről a Magyar Tudományos Akadémia költségvetésében kell gondoskodni.

- 4./ Az Intézet szervezetét és feladatkörének részletes szabályait a Magyar Tudományos Akadémia elnöke állapítja meg.
- 5./ Az Intézet felett a felügyeletet a Magyar Tudományos Akadémia elnöke gyakorolja.
- 6./ Az Intézet keretében országos régészeti adattár szervezendő, amelynek feladata az országos régészeti nyilvántartás. Az adattár létesítéséhez az országos múzeumok és gyűjtemények adattárainak megfelelő anyagait kell felhasználni. Az átadás végrehajtásáról a Magyar Tudományos Akadémia elnöke és a művelődésügyi miniszter gondoskodik.
- 7./ Az Intézet létesítésekor átveszi a régészeti leletmentés országos szervezését. Ezzel egyidejűleg a régészeti leletmentésre biztosított költségvetési keretet és dologi felszere-
lést az Intézet kezelésébe kell átadni. Az átadás végrehaj-
tásáról a Magyar Tudományos Akadémia elnöke és a művelődés-
ügyi miniszter gondoskodik.
- 8./ Jelen határozat végrehajtásáról a Magyar Tudományos Akadé-
mia elnöke, pénzügyi vonatkozásaiban a pénzügyminiszterrel
egyetértésben gondoskodik.

Melléklet a minisztertanácsi előterjesztéshez

A Régészeti Intézet tervezett létszám és költségvetési adatait az alábbiakban közlöm:

1./ Az Intézet 1958. évi induló létszáma 9 fő, zárólétszáma 29 fő, melyből 2 fő fél állást tölt be. A létszám nagyobbik részét /17 fő/ a régészeti laboratórium alkotja, amely az Intézet munkájának alapját képezi.

2./ Az Intézet 1958. évre tervezett hozzávetőleges költségvetése a következő:

Állományba tartozók béralapja	450.000,-- Ft
Állományon kívüliek béralapja	500.000,-- Ft
Dologi kiadások /üzemeltetés, kiszál- lások, könyvbeszerzés, stb./	400.000,-- Ft
Összesen:	<u>1,350.000,-- Ft</u>

3./ Beruházási szükséglet összesen: 400.000,-- Ft

Fenti összeg népgazdasági szinten nem jelent teljes egészében többletet, mert abból 150.000 Ft-ot saját erőnkől, további 100.000 Ft-ot tárcaközi átcsoportosítással biztosítunk, netto költségvetési hiteligenyünk tehát az 1958 évre 1,100.000 Ft.

4./ Az Intézet működéséhez feltétlenül szükséges egy gépkocsi biztosítása, mert teljesítőképesége - tehát eredményes gyakorlati munkája - a kutatók munkaidejének kihasználása nagyrészt attól függ, hogy az Intézet gépkocsival rendelkezik-e vagy sem. Nemcsak tudományos, de nagy anyagi értéket lehet a jövőben megmenteni, ha a régész a nehéz műszerekkel gyorsan eléri a lelőhelyet. Lassu közlekedés, sőt gyaloglás esetén, elegendő szakember híján, a műszerek szállításának nagy költségei miatt lehetetlen ezt a feladatot másképpen - mint gépkocsival - ellátni.

A gépkocsi vételára és üzemeltetési költsége a fenti beruházási, ill. költségvetési keretben szerepel.

5./ Az Intézet számára megfelelő épület úgy biztosítható, hogy a Budapesti Városi Tanács VIII. Ügyosztálya a Főváros műemléki jellegű épületei közül rendelkezésre bocsát egy olyan épületet, melynek jellege és építésben való tartása egyaránt indokolja, hogy benne tudományos intézmény kerüljön elhelyezésre. Az ezzel kapcsolatos tárgyalások folyamatban vannak, míg az Intézet teljes kapacitással megindul, átmeneti elhelyezkedésére lehetőség van, azonban végleges elhelyezése sem von maga után építkezési és emiatt beruházási-hitel szükségletet.

	Eulcs- szám:	Alapbér 1 főre:	Havi alap- bér összesen:
1 fő igazgató 1/2 állásban	931	1.875,-	1.875,-
1 fő tudományos titkár	934	2.500,-	2.500,-
1 fő tud.munkatárs	934	2.500,-	2.500,-
1 fő tud.segédmunkatárs	935	1.725,-	1.725,-
1 fő titkár	946	1.300,-	1.300,-
1 fő adminisztrátor	966	1.100,-	1.100,-
1 fő gépirónó	966	1.100,-	1.100,-
2 fő mérnök	952	2.060,-	4.120,-
2 fő műszaki rajzoló	956	1.300,-	2.600,-
1 fő vegyész mérnök	951	2.500,-	2.500,-
1 fő vegy.mérnök 1/2 állásban	952	2.060,-	1.030,-
1 fő laboráns	972	1.250,-	1.250,-
4 fő restaurátor	955	1.550,-	6.200,-
1 fő raktárkezelő	959	1.200,-	1.200,-
2 fő fényképész	955	1.550,-	3.100,-
1 fő fotólaboráns	973	1.050,-	1.050,-
1 fő könyvtáros	962	1.750,-	1.750,-
1 fő gazdasági vezető	941	2.000,-	2.000,-
1 fő adminisztrátor	966	1.100,-	1.100,-
1 fő takarító	979	850,-	850,-
1 fő hivatalsegéd	979	850,-	850,-
1 fő anyagbeszerző	955	1.550,-	1.550,-
1 fő gépkocsivezető	-	1.300,-	1.300,-

Összesen: 44.550,-

=====

6